

Geoparki ohranjajo dediščino Zemlje in spodbujajo lokalni razvoj

Marjutka Hafner

Geoparki in obe njihovi mreži obstajajo že dlje časa in so bili vedno tesno povezani z organizacijo UNESCO, a so šele leta 2015 tudi formalno postali del njenega programa. 17. novembra leta 2015 je namreč Generalna konferenca UNESCO v Parizu na svojem 38. zasedanju odobrila statut in smernice novega mednarodnega programa IGPP (International Geoscience and Geoparks Programme, Mednarodni program za geoznanost in geoparke) in ustanovitev UNESCO globalnih geoparkov znotraj tega programa. Novi program IGPP je v trenutku svoje ustanovitve štel 120 geoparkov v 33 državah po svetu in nadaljeval s svojo temeljno funkcijo: promocijo pomena varovanja geološke raznolikosti ob aktivnem sodelovanju z lokalnimi skupnostmi.

Zagotovo je najbolj znan UNESCO-v seznam svetovne naravne in kulturne dediščine in seznam nesnovne dediščine ter Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva. Vendar pa obstaja še vrsta drugih programov in dejavnosti, ki so morda bolj v ozadju: to so Medvladni hidrološki program (IHP), Mednarodna oceanografska komisija (IOC), mreža mednarodno pomembnih mokrišč – Ramsar, mreža biosfernih območij v okviru programa MAB (Man and the Biosphere Programme, Program Človek in biosfera) in evropska ter globalna mreža geoparkov.

UNESCO globalni geoparki skupaj s prej naštetimi mrežami predstavljajo okvir za uravnotežen in usklajen način varovanja kulturne dediščine in naravnih vrednot na svetovni ravni. Ta dejavnost lepo dopolnjuje naloge enot svetovne dediščine, ki so osredotočene na kulturne spomenike in naravne

vrednote posebnega pomena za vse človeštvo in biosferna območja, katerih glavna značilnost je usklajevanje razvoja ter biotske in kulturne raznovrstnosti.

Geoparkom daje posebno vrednost povezanost, saj območje geoparka ni sestavljanka različnih elementov, ampak skorajda organsko okolje prostorskih in neprostorskih značilnosti, fizične – geološke strukture, kulturne krajine in zgodovinskega razvoja, ki vključuje tudi elemente kulture in predvsem nesnovne dediščine. V geoparku imajo lokalne skupnosti in prebivalci možnost, da vse te vrednote prepoznajo in na ta način okrepijo svojo lokalno identiteto in kulturne posebnosti ter se tudi trajnostno razvijajo.

Če povzamemo glavne značilnosti oziroma naloge geoparkov v skladu z mednarodnimi smernicami, so to:

- ohranjanje in raziskovanje geološke dediščine in pojavov;
- izobraževanje in poučevanje širše javnosti o vprašanih geološke znanosti in njihovi povezavi z okoljskimi vprašanji;
- zagotavljanje trajnostnega družbeno-gospodarskega in kulturnega razvoja;
- ohranjanje in vzdrževanje geološke in kulturne raznolikosti z uporabo participativnih shem in partnerstev.

Oba slovenska geoparka – Idrija in Karavanke/Karawanken – sta pri tem delu izjemno uspešna in imata pomembno vlogo tudi v mednarodnih okvirih. Njuna ustanovitev in uvrstitev v evropsko in svetovno mrežo je spodbudila širše zanimanje za geološke pojave, vrsto raziskovalnih in izobra-

Cilji trajnostnega razvoja.

ževalnih dejavnosti, prav tako pa je prispevala k razvoju trajnostnega turizma na obeh območjih. Geopark Idrija je tudi lep primer sožitja dveh UNESCO-vih mrež na enem mestu – dediščina živega srebra je namreč uvrščena tudi na UNESCO-v seznam svetovne naravne in kulturne dediščine.

Pomembna vloga je geoparkom namenjena tudi pri uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja, ki so jih države članice Organizacije združenih narodov na 70. zasedanju Generalne skupščine septembra leta 2017 potrdile pod imenom Agenda 2030. Sedemnajst ciljev trajnostnega razvoja je načrt prebivalcev tega planeta, ki smo ga pripravili skupaj in za nas vse. Še nikoli ni toliko posameznikov, vlad in nevladnih organizacij združilo svoje moči za oblikovanje takšnega skupnega in splošnega ter zelo ambicioznega načrta za doseganje globalnega trajnostnega razvoja, pa tudi uravnoteženje ravni, ki jo na posameznih področjih dosegajo različne države in regije.

Za doseg četrtega cilja – kakovostno izobraževanje za vse – bodo geoparki dejavno izobraževali svoje prebivalce in obiskovalce

vseh starosti, saj so učilnica na prostem in inkubator trajnostnega razvoja, trajnostnega življenjskega sloga ter prostor, kjer se razvija spoštovanje kulturne raznolikosti.

Pri petem cilju – enakost spolov – bodo geoparki nadaljevali svoje dejavnosti pri krepitvi vloge žensk in deklic, tako s programi izobraževanja kot tudi usposabljanje za sodelovanje v različnih gospodarskih dejavnostih.

Dostojno delo in gospodarska rast – osmi cilj – sta že sedaj v osrčju geoparkov, saj je ena izmed njihovih temeljnih nalog razvoj trajnostnega turizma.

Mreža geoparkov postaja ena izmed najbolj živih in dejavnih UNESCO mrež, zato smo lahko ponosni, da sta njen del tudi dva slovenska geoparka, in upam, da se jim v prihodnosti pridruži še kakšen.

Marjutka Hafner je direktorica Urada za UNESCO/ generalna sekretarka Slovenske nacionalne komisije za UNESCO.